

gik langsomt, men sikkert mod bunden for dem. Vi er i årene lige efter 1800, og udviklingen var typisk for hele tilstanden i det København som man fra husets vinduer kigger ud over. Der er udsigt til »Slaget på Rheden«, og det blev alvorligere da englænderne i 1807 bombarderer København. En kontorist i huset deltog i livjægerens udfald fra Classens Have, og man er i ødelæggelsernes centrum da en bombe faldt ned i huset og ødelagde øverste etage. Det hele var ved at være forbi, da Frue Kirke blev ramt og tårnet styrtede sammen medens sangværket, der var sat i bevægelse af varmen, for sidste gang spillede: »Hvo ved, hvor nær mig er min ende«.

Forfatteren skitserer med øvet hånd en række situationsbilleder fra det København der lå omkring det hus vi kigger fra. Før Meldahl fik Gammelholm bebygget kunne man fra Nyhavn 67 kigge over til Slotsholmen og her ser man to gange Christiansborg blive opført og brænde. Der er ikke oplysninger som vil overraske historikeren, arkitekturhistorikeren eller den litteraturstuderende, men der bliver fortalt så den forudsætningsløse kan følge med fra først til sidst. Det tørre stof begynder at vibrere når Hartmann fører det i pennen og der bliver spillevende kulturhistorie ud af det. Skildringen kan være fin og indforstået, men den tager sig også råd til at være så vittig at man under gennemlæsningen generer sine omgivelser med at sidde og fnise.

Jeg synes det er et stykke begavet og velskrevet kulturhistorie.

Hans Edvard Nørregaard-Nielsen

Smuk bog om pæne huse

KNUD VOSS: BYGNINGSKUNST I SØLLERØD 1670–1970. *Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune, 1970. 191 s. Ill. kr. 74,00 (for medlemmer af selskabet Kr. 52,00).*

Nordsjælland er yndet stof. Når man har onde planer om at anlægge en lufthavn der, giver det anledning til ti gange så megen larm i pressen som når man planerer en flyveplads et hvilket som helst andet sted nær danskeres boliger. Nordsjælland er toneangivende, her bor de rigtige folk, og det er blandt andet dem der gør egnen til godt stof. Sådan har det været siden kongerne begyndte at gennemtrække egnen med kongevejenes net, der skulle forbinde de kongelige lystslotte.

Kun om og i Nordsjælland kunne udgives en bog i et udstyr som den foreliggendes: Wasa kunsttrykpapir tungt af kridt, indbinding ved Jacob Badens eftf., overtrækspapir af Birgitte Cramer og fedt guldsnit. Det er både lækkert og behageligt. Den velbeslåede kommune må have spyttet godt i bøssen når al denne herlighed kan sælges til en rimelig pris.

Om Søllerød findes en omfattende litteratur, det historisk-topografiske sel-

skab har udgivet en fortjenstfuld bibliografi derover der alene er lige så stor som »Dansk provinstopografi«. Nærværende bogs aspekt indgår i mange studier over Nordsjællands topografi og dansk bygningskunst. En monografi har emnet ikke tidligere påkaldt, måske med god grund. Denne bog kan ikke overbevise læseren om at der skulle være en særskilt søllerødske afart af bygningskunsten. Det har næppe heller været hensigten, men hvad er den da? Med sine store billeder og korte tekst kunne bogen være en slags katalog, men da den ikke bringer et kort over kommunen og iøvrigt er for tung som companion-guide har den ingen fremtid i den retning. Måske har udgiverne tænkt at udfylde et såkaldt »hul« med denne publikation.

Bogen begynder med det længste kapitel, totrediedele af hele teksten, der omhandler den bygningskunst som ikke opførtes af kommunens beboere, d. v. s. alle sommerbeboelserne for hovedstadens rige. Et kort kapitel vies de mere beskedne anstrengelser de indfødte udviste på arkitekturens felt, og et lige så kort kapitel omhandler moderne arkitektur hvor hjemstavnskriteriet ikke finder anvendelse.

Teksten er en temmelig letflydende gennemgang af emnet, men desværre krydret med for mange arkaiske vendinger fra paryktiden. Der er ikke gravet mange nye oplysninger frem, men visse misforståelser som tidligere forfattere har gjort sig skyldige i er fortjenstfuldt blevet rettet. Derfor er det ærgerligt at ny fejl er kommet til, som når forfatteren gør sig til talsmand for at der skulle have været lysthaver på begge sider af Gl. Holtegård. Han bruger J. J. Bruuns to prospekter som bevis herfor, men overser at de forestiller en og samme have set fra to sider.

Adskillige af denne egns mest betydningsfulde landsteder er opført af ubekendte arkitekter, og i visse tilfælde som for eks. med Dronninggård, kunne det have været på sin plads med en lidt mere indgående diskussion om hvem arkitekten kunne have været end blot et notat om at »i den forbindelse er Andreas Kirkerups navn bragt frem«. På den baggrund virker det påfaldende at det temmeligt ubetydelige Fredensdal vies en meget fyldig omtale. Af denne bygning bringes iøvrigt grundplaner, noget man kunne have ønsket sig af alle de gengivne bygninger, da man først rigtigt forstår et hus når man kender planen. Da der overfor billederne i bogen er oceaner af hvidt papir ville det have været nærliggende at udfylde disse parceller med grundplaner.

Der bringes mange udmærkede billeder i denne bog. Især glæder man sig over den anonyme arkitektur, selv om en overrestaureret pastiche som Rygård repræsenteres rigeligt på billedsiderne. Der er fyldt så mange prægtige billeder i bogen, at nogen af bygningerne slet ikke opnår omtale i teksten. Det er lidt ulogisk, for det placerer bogen i kategorien »billedbog« uagtet den øvrige tekst ikke fuldt ud befæster dette indtryk.

Den moderne arkitektur står ikke forfatterens hjerte nær. Det mærkes på udvalget og på den overordentlig kortfattede omtale de ny bygninger får. Nu skal det gerne indrømmes at Søllerød ikke er overfyldt med vor tids mesterværker,

men det står ikke så slet til som bogen antyder. Mange af de afbildede bygninger kan ikke omtvistes. Det gælder for eks. Arne Jacobsens, Utzons, Suensons, Koppels, Iversens og Plums m. fl. men der er rigtignok også nittere.

Når forfatteren bryder ud i jubel over en flov, halvmøndæn fidus som Alf Refers hus bliver man betænkelig ved hans jugement. Det er faktisk det eneste af de moderne huse som opnår en fyldig omtale i teksten – og hvilken omtale. Denne uligevægt kan belyses ved at det gamle som sagt temmelig ubetydelige Fredensdal får syv sider med tekst og billeder, medens Søllerød Park klares med et aldeles ukarakteristisk billede og nogle få linier.

Da de bedste af vor tids arkitekter utvivlsomt er langt bedre end fortidens koryfæer er det lidt utilfredsstillende at bogen afsluttes med denne magre og uengagerede gennemgang af deres værker, dette så meget mere som den gamle arkitektur er behandlet masser af gange før, medens den ny her for første gang kunne have været præsenteret fyldigt.

Hakon Lund

Bregentved og Moltkeslægten

ARNE MAJVANG: BREGENTVED. HASLEV OG FRERSLEV SOGNES HISTORIE 2. *Eget forlag, Haslev 1972. 348 s. Illustreret. Indb. 50 kr.*

Forfatteren, der er sognepræst i Dalby, udgav i 1960-ernes begyndelse sit eget og Tureby sognes historie i tre bind. Den foreliggende bog udgør bind 2 af et planlagt trebindsværk om Haslev og Frerslev. Bogen er rigt illustreret, men savner ofte angivelse af billedernes opholdssted – måske tør man formode, at dette er Bregentved godsarkiv, hvortil forfatteren har haft adgang. Et noteapparat findes ikke, og det er derfor vanskeligt at kontrollere de mange detaljerede oplysninger, ligesom det sjældent fremgår, hvorfra de lange og hyppige citater er hentet. Det er en god idé at bringe en ordliste bag i bogen, men så skal dens definitioner også være nøjagtige og entydige. Af »udenværker« findes endvidere en fortegnelse over benyttede arkivalier samt en litteraturliste, der mangler trykkeår.

Bregentved er og har længe været et af Danmarks anseeligste godskomplekser, og da det tillige har været i flere betydningsfulde statsmænds eje, kan en fremstilling af godsets historie påkalde en interesse, som strækker sig langt ud over det rent lokale. Her kan man forvente at finde værdifuldt stof til vort lands agrar-, bygnings-, kultur- og personalhistorie.

Forfatteren gør i forordet opmærksom på, at han hovedsageligt har interesseret sig for Bregentved i Moltkernes tid, dvs. siden 1746. Dette begrundes med kildesituationen, idet det på Bregentved beroende arkiv rummer talløse kilder til belysning af godsets historie, hvilket bogen tydeligt demonstrerer. Op til det 18. århundredes begyndelse er fremstillingen ret summarisk og især koncentreret om